Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 658:336.2

Мединська Тетяна Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу
Львівський торговельно-економічний університет
Медынская Татьяна Владимировна
кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры финансов, экономической безопасности,
банковского дела и страхового бизнеса
Львовский торгово-экономический университет
Medynska Tetyana
PhD in Economics, Associate Professor of the
Department of Finance, Economic Security,
Banking and Insurance Business
Lviv University of Trade and Economics
ORCID: 0000-0002-7998-4107

Андрейків Тетяна Ярославівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу
Львівський торговельно-економічний університет

Андрейкив Татьяна Ярославовна
кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры финансов, экономической безопасности,
банковского дела и страхового бизнеса
Львовский торгово-экономический университет
Andreykiv Tatiana
PhD in Economics, Associate Professor of the
Department of Finance, Economic Security,
Banking and Insurance Business
Lviv University of Trade and Economics
ORCID: 0000-0001-5353-248X

Маланюк Ірина Романівна
бакалавр кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу
Львівського торговельно-економічного університету
Маланюк Ирина Романовна
бакалавр кафедры финансов, экономической безопасности,
банковского дела и страхового бизнеса
Львовского торгово-экономического университета
Malaniuk Iryna
Bachelor of the Department of Finance, Economic Security,
Banking and Insurance Business
Lviv University of Trade and Economics

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ COVID-19

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ НАЛОГОВОГО СТИМУЛИРОВАНИЯ БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ COVID-19
FOREIGN EXPERIENCE OF TAX STIMULATION OF BUSINESS IN THE CONDITIONS OF COVID-19

Анотація. *У статті досліджено зарубіжний досвід податкового стимулювання бізнесу в умовах COVID-19 та можливості його застосування в Україні. Податкове стимулювання є одним із основних передумов для розвитку успішного бізнесу в країні. Зокрема, варто зазначити, що через державні податкові стимули бізнесу зростає рівень розвитку економіки країни, підвищується соціальний статус населення, розвиваються інновації, які є рушійною силою для покращення загального економічного клімату держави.*

Зосереджено увагу на фіскальній політиці стимулювання, яка неодноразово використовувалась як інструмент забезпечення макроекономічної стабілізації та економічного розвитку країни. Однак, пандемія COVID-19 внесла суттєві негативні наслідки: по-перше, внаслідок скорочення обсягів виробництва; по-друге, через зниження ділової активності та доходів економічних агентів, що дестимулює споживчий та інвестиційний попит. Розглянуто типологію змішаних податкових заходів стимулювання, спрямованих на відновлення та додані до положень щодо подолання кризи у світі. Використання деякими країнами заходів стримування почали послаблюватися після першої хвилі пандемії, відтак країни почали вводити податкові заходи, орієнтовані на відновлення.

Проаналізовано загальні податкові стимули, які включають корпоративні податкові стимули для інвестицій, а також зниження ставок ПДВ, орієнтовані на найбільш постраждалі сектори економіки та

співіснували з тривалими заходами допомоги. Наведено глобальний рейтинг України в країнах Європи та Центральної Азії, який визначається Світовим банком "Doing Business" та оцінює простоту ведення бізнесу в країні у 2020 році. Наведено податкові стимули бізнесу в Україні та відстрочення платежів, які закріплено законодавчо і були передбачені певні під час подолання кризи внаслідок COVID-19.

Запропоновано заходи податкового стимулювання, які будуть сприяти розвитку бізнесу із врахуванням зарубіжного досвіду. Спираючись на досвід податкового стимулювання в умовах COVID-19 пропонуємо надавати більшу підтримку малому бізнесу.

Ключові слова: *фіскальна політика, податкові заходи, податкове стимулювання, податкова пільга, податки.*

Аннотация. *В статье исследованы зарубежный опыт налогового стимулирования бизнеса в условиях COVID-19 и возможности его применения в Украине. Сосредоточено внимание на фискальной политике стимулирования, которая неоднократно использовалась в качестве инструмента обеспечения макроэкономической стабилизации и экономического развития страны. Рассмотрена типология смешанных налоговых мер стимулирования, направленных на восстановление и добавленные в положения по преодолению кризиса в мире. Проанализированы общие налоговые стимулы, включающие корпоративные налоговые стимулы для инвестиций, а также снижение ставок НДС, ориентированные на наиболее пострадавшие сектора экономики и сосуществовавшие с длительными мерами пособия. Представлен глобальный рейтинг Украины в странах Европы и Центральной Азии. Приведены налоговые стимулы бизнеса в Украине и отсрочка платежей, которые закреплены*

законодательно и были предусмотрены при преодолении кризиса в результате COVID-19. Предложены меры налогового стимулирования, которые будут способствовать развитию бизнеса с учетом зарубежного опыта.

Ключевые слова: *фискальная политика, налоговые меры, налоговое стимулирование, налоговая льгота, налоги.*

Summary. *The article examines the foreign experience of tax incentives for business in the conditions of COVID-19 and the possibility of its application in Ukraine. Tax incentives are one of the main prerequisites for the development of successful business in the country. In particular, it should be noted that the state tax incentives for business increase the level of economic development, increase the social status of the population, develop innovations that are a driving force to improve the overall economic climate of the state.*

The focus is on fiscal stimulus policy, which has been repeatedly used as a tool to ensure macroeconomic stabilization and economic development of the country. However, the COVID-19 pandemic had significant negative consequences: first, due to reduced production; secondly, due to the decline in business activity and income of economic agents, which discourages consumer and investment demand. The typology of mixed tax incentives aimed at recovery and added to the provisions on overcoming the crisis in the world are considered. The use of deterrence measures by some countries began to weaken after the first wave of the pandemic, so countries began to introduce tax measures aimed at recovery.

The general tax incentives, which include corporate tax incentives for investment, as well as reductions in VAT rates, focused on the most affected sectors of the economy and coexisted with long-term assistance measures. Ukraine's global ranking in Europe and Central Asia, determined by the World Bank "Doing

Business" and assessing the ease of doing business in the country in 2020, is presented. Tax incentives for business in Ukraine and deferrals of payments, which are enshrined in law and were provided for during the crisis due to COVID-19, are presented.

Tax incentives have been proposed that will promote business development taking into account foreign experience. Based on the experience of tax incentives in the context of COVID-19, we propose to provide more support to small businesses.

Key words: *fiscal policy, tax measures, tax incentives, tax benefits, taxes.*

Постановка проблеми. У зв'язку з пандемією COVID-19, бізнес зазнав чималих втрат, що відобразилось на загальному економічному становищі країн світу. З метою подолання наслідків кризових явищ, важливо застосовувати податкові заходи, що спонукатимуть до стимулювання сплати податків і розвитку бізнесу для покращення соціально-економічної стабільності в країні.

В умовах кризи, а особливо у період COVID-19, країни стикаються з такими економічними проблемами: надавати фіскальну підтримку підприємствам, які постраждали від пандемії, і готуватися до нерівномірного та невизначеного економічного відновлення, а також працювати над стабільністю бюджету та зниженням ризиків, пов'язаних із зростанням державного боргу. Надто швидкий рух до бюджетної стабільності через підвищення податків або скорочення видатків може підірвати економічне відновлення країн світу, які повинні зосередитися на впровадженні реформ, що стимулюють економічне зростання.

Вивчення зарубіжного досвіду податкового стимулювання бізнесу в умовах COVID-19 та його адаптація в Україні залишаються актуальними і потребують подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідження зарубіжного досвіду податкового стимулювання бізнесу в умовах COVID-19 та можливості його застосування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку і стимулювання бізнесу завжди були в центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Питання податкових стимулів та їх використання в країнах ОЕСР у своїх працях розглянули А. Дж. Ауербах [1], К. Георгієва [3], Ю. Городніченко [1]. Дослідження фіскальних заходів та стимулів економічного розвитку в Україні висвітлювали такі вітчизняні науковці як В. Мельник, М. Пасічний, Т. Сторожук та інші. Однак, зарубіжний досвід податкового стимулювання бізнесу в умовах економічної нестабільності, спричиненої COVID-19 та його використання в Україні потребує глибшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Податкове стимулювання є одним із основних передумов для розвитку успішного бізнесу в країні. Зокрема, варто зазначити, що через державні податкові стимули бізнесу зростає рівень розвитку економіки країни, підвищується соціальний статус населення, розвиваються інновації, які є рушійною силою для покращення загального економічного клімату держави.

Фіскальна політика стимулювання неодноразово використовувалась як інструмент забезпечення макроекономічної стабілізації та економічного розвитку країни. Однак, пандемія COVID-19 внесла суттєві негативні наслідки: по-перше, внаслідок скорочення обсягів виробництва; по-друге, через зниження ділової активності та доходів економічних агентів, що дестимулює споживчий та інвестиційний попит [1].

Пандемія COVID-19 продовжує широко впливати на негативні наслідки для світової економіки та суспільства в цілому. Початок кризи призвів до різкого

падіння виробництва в усіх економіках, а вірус поширився по всьому світу. Криза COVID-19 була глибшою за світову фінансову кризу (рис. 1).

Спостерігаємо з рис. 1, що світове виробництво скоротилося майже на 10% у першому півріччі 2020 р., що було набагато швидшим і глибшим ударом, ніж під час світової фінансової кризи 2009 р.

Подальше відновлення виробництва має бути потужнішим, ніж планувалося, але ще чимало часу пройде до подолання кризи та її наслідків. Виробництво в усіх країнах залишалося значно нижчим за рівні, очікувані до пандемії наприкінці 2020 р., з дефіцитом на 4¾ та 4¼ відсотка в ОЕСР та світовому ВВП відповідно. Без оперативної та ефективної політики стимулювання бізнесу і підтримки, запровадженої в усіх економіках для пом'якшення негативного впливу кризи на доходи домогосподарств і компаній, виробництво та зайнятість були б значно слабшими. Потужна та своєчасна фіскальна підтримка з початку пандемії відіграла важливу роль у збереженні доходів, робочих місць та бізнесу.

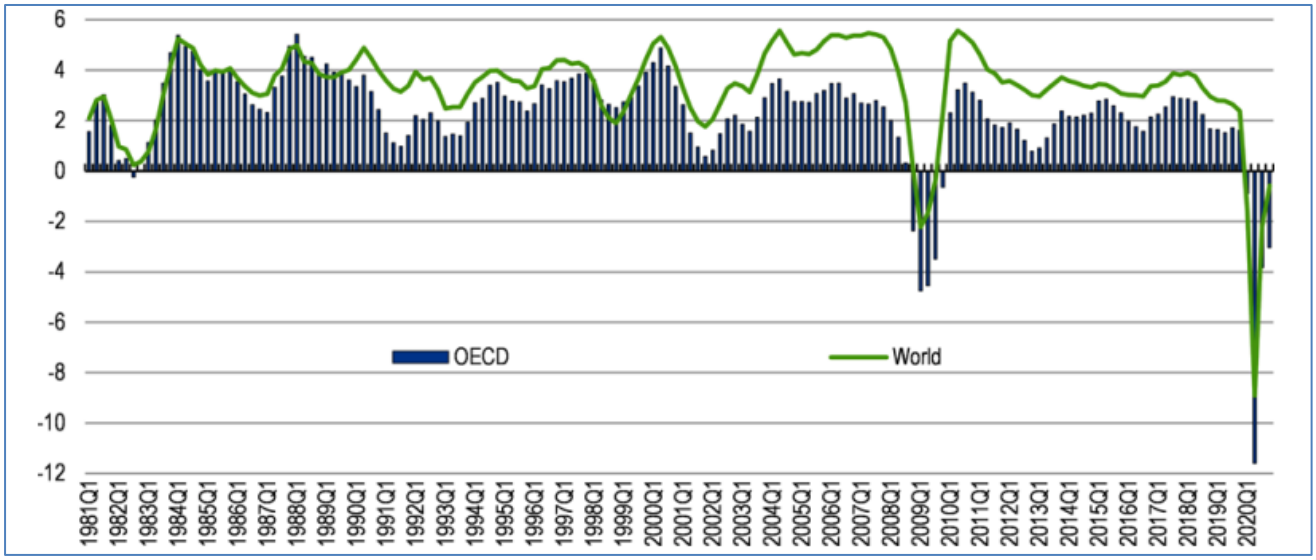

Рис. 1. Динаміка змін реального ВВП у світі та країнах ОЕСР за 1981-2020 рр., %

Джерело: складено авторами за даними [2]

План дій, запропонований МВФ країнам світу та країнам групи G20, містить заклик до рішучих дій усередині кожної країни [3]. Ретельно встановлені параметри грошово-кредитної та податково-бюджетної політики у поєднанні з надійними середньостроковими засадами можуть створити більше можливостей для здійснення витрат на охорону здоров'я та підтримку вразливих людей. Ці напрями реалізації політики можуть дати швидку віддачу протягом 2022 року. Після цього значна частка позитивних змін припадатиме на сприяння зростанню структурних реформ, а саме: заходи на ринку праці, які підтримують пошук роботи та перепідготовку; реформи нормативного регулювання ринку товарів з метою створення можливостей для нових компаній за рахунок зниження бар'єрів для входження на ринок. Такий пакет короткострокових та середньострокових заходів політики може підвищити сукупний реальний ВВП у країнах групи G20 приблизно на 4,9 трлн $ США у період до кінця 2026 року.

За підрахунками МВФ у січні 2021 р. глобальна фіскальна підтримка досягла близько 14 трильйонів $ США [4]. Відповідно фіскальні пакети країн у відповідь на кризу COVID-19 були безпрецедентними як за розміром, так і за масштабом у багатьох країнах. Обсяг фіскальної підтримки, ймовірно, буде значно відрізнятися в різних країнах протягом наступних двох років із значними додатковими витратами в Сполучених Штатах і меншою мірою в Японії та Канаді, але обмежені дискреційні заходи в інших. Особливо це стосується Європи, якщо вже узгоджені плани витрат на рівні Європейського Союзу не будуть реалізовані раніше, ніж передбачалося. Тим не менш, бюджетні дефіцити залишаться великими, якщо це необхідно, і автоматичним фіскальним стабілізаторам слід дозволити працювати в повній мірі.

У рамках широкого використання фіскальних пакетів, податкові заходи відіграватимуть значну роль у наданні допомоги бізнесу та

домогосподарствам під час кризи, спричиненої COVID-19. Податкові заходи були особливо важливими для підтримки ліквідності бізнесу і були зосереджені на полегшенні труднощів з грошовими потоками [2], щоб уникнути загострення проблем, таких як звільнення працівників, тимчасова нездатність розрахуватися з постачальниками чи кредиторами та, у найгірших випадках, закриття або банкрутство.

Багато податкових стимулів, запроваджених на початкових етапах кризи, були продовжені, але деякі були змінені, щоб надати підтримку домогосподарствам і підприємствам, які найбільше постраждали від кризи. Деякі країни розширили право на отримання допомоги для бенефіціарів, які спочатку не охоплювалися заходами (наприклад, Італія, Литва та Велика Британія) або збільшили щедрість початкових заходів допомоги (наприклад, Німеччина та Італія). Оскільки пандемія прогресувала, деякі країни посилили цільове призначення, щоб забезпечити кращу спрямованість підтримки на тих, хто постраждав найбільше (наприклад, Данія, Греція, Італія, Індонезія, Японія, Португалія, Іспанія, Туреччина та Сполучене Королівство), особливо там, де уряди відійшли від карантину на широкій основі. Однак, більша цілеспрямованість податкових заходів була набагато менш вираженою, ніж зміни цільового призначення державних програм підтримки, таких як субсидії, заробітної плати та схеми збереження робочих місць [4].

Податкові заходи також еволюціонували, стаючи більш змішаними, а заходи стимулювання, спрямовані на відновлення, були додані до положень щодо подолання кризи (табл. 1). Однак, оскільки блокування та інші заходи стримування почали послаблюватися після першої хвилі пандемії, країни почали вводити податкові заходи, орієнтовані на відновлення.

Таблиця 1

Типологія податкових заходів, запроваджених з метою подолання кризи внаслідок COVID-19

Показники	Полегшення	Стимул, орієнтований на відновлення	Зростання податків
Цілі політики	Пом'якшення економічного та соціального впливу політики стримування вірусів	Стимулювати сукупний попит та інвестиції	Фінансова частина реагування уряду на кризу
Основні види податкових заходів	Податкові відстрочки Розширення податкової декларації Прискорення повернення податків Положення про повернення збитків Тимчасове звільнення від сплати податків Тимчасове зниження ставки податку	Податкове стимулювання інвестицій Зниження корпоративного та інших податків Податкові пільги при працевлаштуванні Тимчасове зниження ПДВ Зниження податку на операції з нерухомістю	Підвищення найвищих ставок податку на доходи фізичних осіб Підвищення акцизу на медичне обслуговування Збільшення екологічного податку Зростання податку на нерухомість Підвищення податку на бізнес

Джерело: складено авторами за даними [2]

Загальні заходи включали корпоративні податкові стимули для інвестицій, а також зниження ставок ПДВ, орієнтовані на найбільш постраждалі сектори економіки. У більшості країн ці стимулюючі заходи співіснували з тривалими заходами допомоги (рис. 2).

Більшість заходів щодо ППП (податку на прибуток підприємств) у країнах з розвиненою та розвиваючою економікою спрямовані на пом'якшення труднощів із грошовим потоком, у тому числі шляхом відстрочення сплати податків, прискореного відшкодування податку, зменшення передоплати ППП та посилення положень щодо компенсації збитків. Ці заходи мали на меті підтримати підприємства, які зазнають різкого зниження ліквідності, але з середини 2020 року, коли санітарні

обмеження почали послаблюватися після першої хвилі пандемії, стимулюючі заходи, зокрема інвестиційні податкові стимули, стали все більш значущим компонентом податкових стимулів у відповідь на кризу. Тим не менш, терміни та масштаби заходів податкового стимулювання відрізнялися в різних країнах, частково відображаючи відмінності у термінах спалахів вірусу та швидкості, з якою економіка почала відновлюватися.

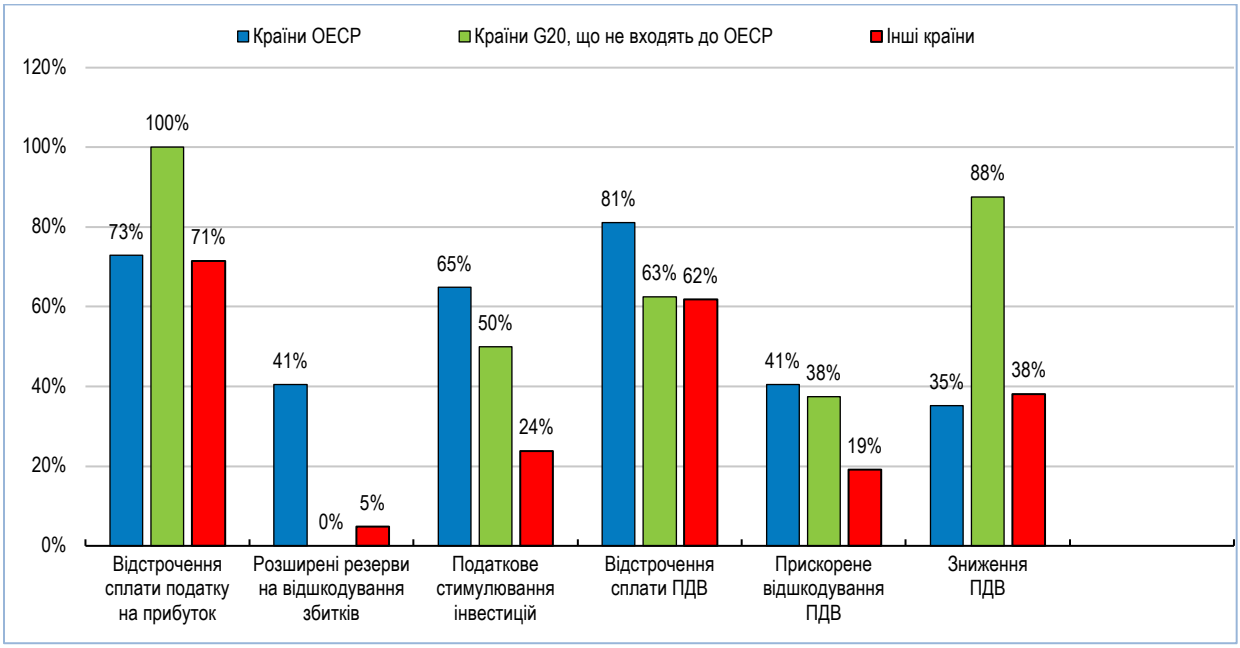

Рис. 2. Найпоширеніші податкові стимули, що застосовуються з 2020 р. в групах країн ОЕСР, G20 та інших країнах, %

Джерело: складено авторами за даними [2]

Незважаючи на те, що оподаткування податку на прибуток та інші заходи з оподаткування підприємницькою діяльністю в основному зосереджені на наданні пільг і стимулів, кілька країн уже запровадили або оголосили про реформи, спрямовані на збільшення податкових надходжень, включаючи підвищення ставок податку на прибуток та інших підприємств, а також розширення бази. заходи.

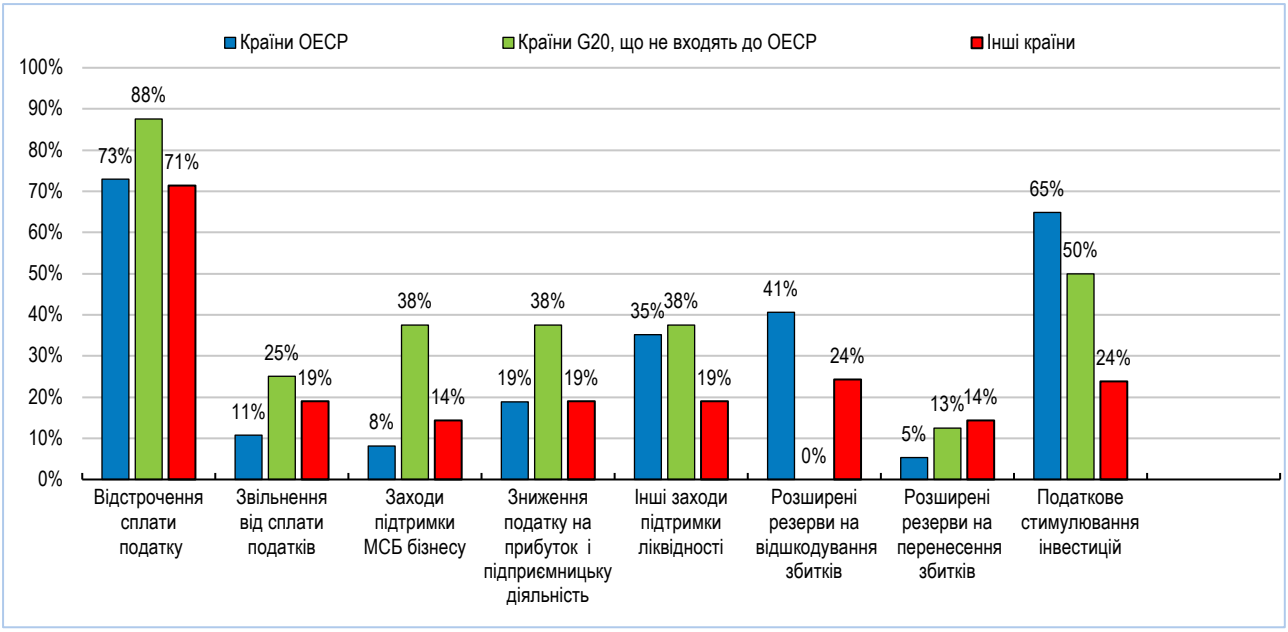

Рис. 3. Податкові стимули з податку на прибуток підприємств, що застосовуються з 2020 р. в групах країн ОЕСР, G20 та інших країнах, %

Джерело: складено авторами за даними [2]

Незважаючи на деякі загальні тенденції, між регіонами та країнами спостерігаються помітні відмінності щодо обсягу та типів податкових пакетів, що частково відображають поширеність вірусу та підходи до їх стримування. Країни з жорсткою політикою карантину загалом запровадили більш комплексні заходи податкової підтримки, тоді як країни, які вживають менш обмежувальні заходи, запровадили менше податкових заходів, пов'язаних із COVID-19. Обмежувальна політика карантину залежить від різних факторів, зокрема від поширеності вірусу, а також від того, чи можуть країни дозволити собі утримувати підприємства та домогосподарства на плаву в умовах карантину. Типи податкових заходів, запроваджених країнами, також частково відображають терміни спалахів вірусу, наприклад, у країнах Азіатсько-Тихоокеанського регіону, які перебували в епіцентрі пандемії наприкінці лютого – на початку березня 2020 р. і їм вдалося ефективно стримувати його раніше, ніж інші країни, запроваджуючи більш стимулюючі

податкові заходи, включаючи податкові стимули на інвестиції,

Важливе значення у податковому стимулюванні бізнесу відіграє інтегрований показник, що оцінює простоту ведення підприємницької діяльності, який визначається Світовим банком "Doing Business" (рис. 4).

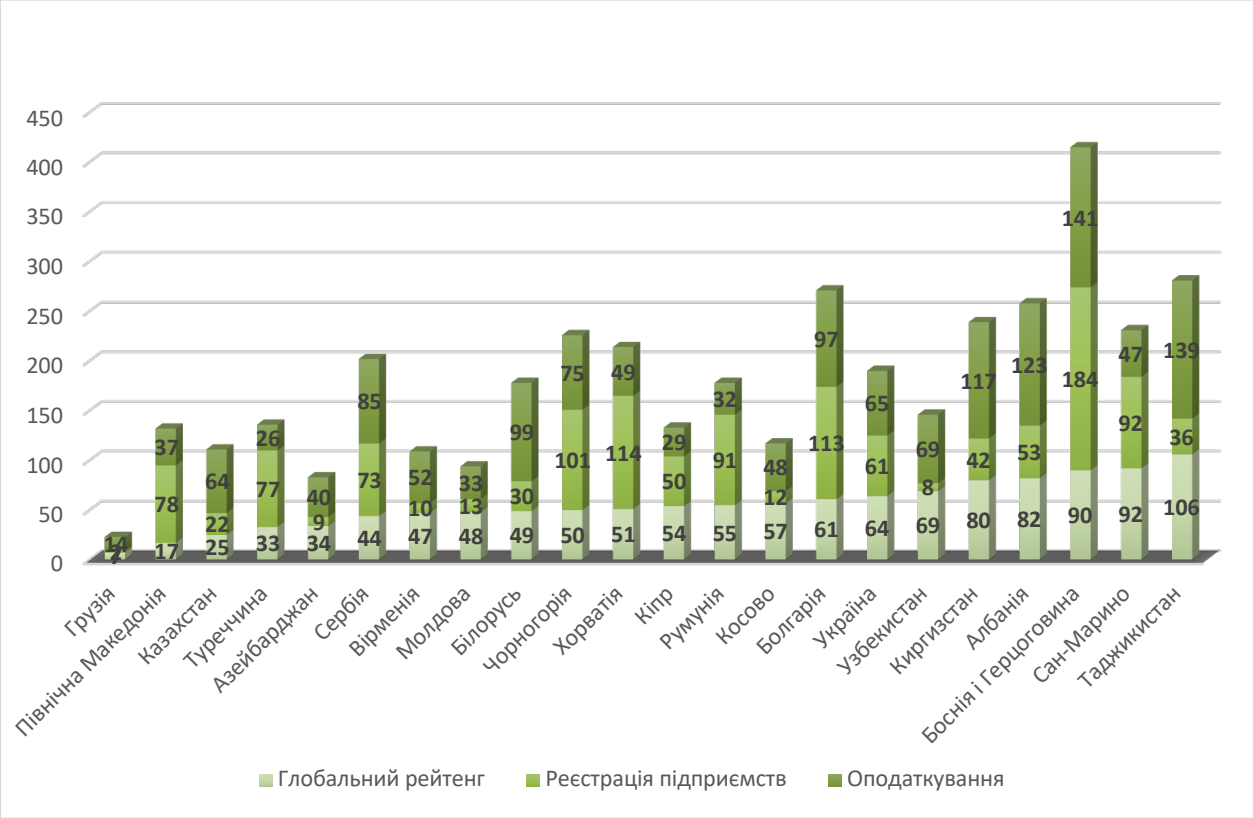

Рис. 4. Рейтинг України в рамках регіону Європа та Центральна Азія за 2020 р.

Джерело: складено авторами за даними [5]

Виходячи з рис. 4, можна зробити висновки, що серед глобального рейтингу ведення бізнесу серед даних країн лідируюче місце посідає Грузія (4), Північна Македонія (17) та Казахстан (25), як бачимо в цьому рейтингу Україна займає аж 64 місце. Серед країн з найнижчим рейтингом є країни Боснія і Герцоговина (90), Сан-Марино (92), Таджикистан (106).

Аналізуючи рейтинг реєстрації підприємств, то бачимо, що за рейтингом лідером є Грузія (2), Узбекистан (8) та Азейбарджан (9). Україна в

цьому рейтингу посіла 61 місце. Серед країн з найнижчим рейтингом опинились Чорногорія (101), Хорватія (114) та Боснія і Герцоговина (184) місце.

Щодо рейтингу по оподаткуванню, то бачимо, що лідером були Грузія (14), Туреччина (26) та Кіпр (29) місце. Україна в цьому рейтингу посіла 65 місце. Серед країн з найнижчим рейтингом по оподаткуванню опинились Боснія і Герцоговина (141), Таджикистан (139) та Албанія (123) місце. Бачимо, що в даних країнах було не досконало проведено реформи щодо оподаткування.

Зважаючи на те, що глобальний рейтинг України в країнах Європи та Центральної Азії з поміж 190 країн світу займає 64 позицію, а по простоті сплати податків 65, то можна стверджувати про позитивні зміни у податковому законодавстві, хоча варто і надалі створювати більш сприятливі умови для ведення бізнесу в країні, щоб іноземні інвестори, чи виробники мали стимул розвивати свій бізнес на теренах нашої держави.

Податкове стимулювання є одним із способів держави, за рахунок якого забезпечується баланс між приватними та загальнодержавними інтересами. При цьому, держава повинна створити найбільш зручні і вигідні умови для розвитку певного виду діяльності платників податків і надавати чіткі та оптимальні механізми оподаткування [6, с. 607].

В Україні під час подолання кризи внаслідок COVID-19, були передбачені певні податкові стимули для бізнесу та відстрочення платежів, які відповідно закріплено законодавчо від 17 березня 2020 р. [7]:

1) з податку на прибуток – звільнення платників податків від застосування податкових різниць;

2) з ПДВ – звільнення від оподаткування: операцій із ввезення, постачання, на митну територію України лікарських засобів, медичних

виробів та/або медичного обладнання;

3) з акцизного податку – було встановлено 0% ставку акцизу на спирт етиловий, який використовується для виробництва дезінфікуючих засобів (до 31.05. 2020 р.);

4) з податку на землю – звільнення від плати за землю та земельні ділянки, що перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб, та використовуються ними в господарській діяльності;

5) з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки – звільнені від сплати об'єкти нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб;

6) податкові пільги для малого та середнього бізнесу, тобто фізичних осіб-підприємців (ФОП): збільшення обсягу доходу, який дає право суб'єктам підприємницької діяльності на обрання спрощеної системи оподаткування; зменшення на 2020 р. ставок єдиного податку для I та II груп; звільнення від штрафів за порушення податкового законодавства; звільнення від нарахування та сплати ЄСВ для ФОП.

Проаналізувавши податкові пільги в Україні, передбачені податковим законодавством, вважаємо що формування Національного плану дій виходу економіки України з кризи у боротьбі з наслідками пандемії Covid-19 мав свій позитивний ефект для бізнесу.

Як зазначає світова спільнота, з метою допомоги країнам подолати потреби у фінансуванні, пов'язані з пандемією та одночасно зменшивши нерівність, Міжнародний валютний фонд (МВФ) випустив ряд рекомендацій щодо політики, заснованих на тимчасовому податку на COVID-19, який стягується з високих доходів або багатства [8]. Таким чином, політиків держав заохочують обирати такі податкові реформи, щоб отримати додаткові

надходження від податків на прибуток, майно, корпоративні податки та податки на споживання, з метою подолання великих втрат бюджетів країн світу.

Висновки. Дослідивши зарубіжний досвід податкового стимулювання бізнесу в умовах COVID-19, можемо сформулювати пропозиції щодо застосування його на практиці в Україні:

✓ створення фіскальних пакетів, що передбачають податкові заходи і відіграють значну роль у наданні допомоги бізнесу та домогосподарствам у кризі;

✓ підтримка ліквідності підприємств за допомогою податкових заходів та інших інструментів фіскальної політики з метою обмеження банкрутства та ліквідації;

✓ відстрочення сплати податків та подовження податкової декларації; звільнення від сплати податків спрямоване на МСП та самозайнятих осіб;

✓ зниження ставок податку на прибуток та ПДВ для окремих галузей, секторів економіки або типів компаній, які постраждали від наслідків пандемії, з метою стимулювання їх зростання;

✓ встановлення цільових податкових стимулів для працевлаштування підприємств, які мають працівників з низькими доходами, які були однією з груп, що найбільше постраждали від кризи;

✓ використання спеціальних режимів податкових стимулів (у багатьох випадках з сильним акцентом на сектор IT) як спробу залучити прямі іноземні інвестиції;

✓ запровадження короткострокових пільг з ПДФО та поширення їх на тих, хто найбільше постраждав.

Спираючись на досвід податкового стимулювання в умовах COVID-19, слід надавати більшу підтримку малому бізнесу, а саме: звільнити від сплати

податкових платежів на початку створення та в перші роки провадження діяльності для адаптації суб'єктів господарювання до ринкових умов. Дані заходи стимулювали б збільшення числа суб'єктів підприємництва та збільшили податкові надходження до бюджету країни, що б сформувало сприятливі умови для ведення бізнесу.

Література

1. Auerbach A. J., & Gorodnichenko Y. *Fiscal stimulus and fiscal sustainability National Bureau of Economic Research*. 2017. 23789. URL: http://www.nber.org/papers/w23789.pdf
2. Офіційний сайт OECP. URL: http://www. oecd.org
3. Georgieva Kristalina. Joint Action Needed to Secure the Recovery. URL: https://imf.org/2021/10/27
4. IMF (2021), Fiscal Monitor Update, January 2021, IMF Publishing, Washington, DC. URL: https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2021.
5. Аналітичний огляд: місце України у рейтингу Світового банку 2020 р. «Doing Business». URL: https://www.me.gov.ua
6. Medynska T., Rushchyshyn N., Ivanova R., Bodnariuk I., Kiyanka I. Taxation as an Instrument of Stimulation for Business in the Conditions of COVID-19. International Journal of Computer Science and Network Security. Vol. 22. No. 1. P. 602-608.
7. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17 березня 2020 року № 533-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20
8. OECD (2021), Policy Responses to Coronavirus (COVID-19), Paris, OECD

Publishing. URL: https://doi.org/10.1787/uk

References

1. Auerbach A. J., & Gorodnichenko Y. (2017). Fiscal stimulus and fiscal sustainability National Bureau of Economic Research. 23789. URL: http://www.nber.org/papers/w23789.pdf
2. OECD official website URL: http://www. oecd.org
3. Georgieva Kristalina. Joint Action Needed to Secure the Recovery. URL: https://imf.org/2021/10/27
4. IMF (2021), Fiscal Monitor Update, January 2021, IMF Publishing, Washington, DC. URL: https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2021
5. Analytical review (2020): Ukraine's place in the World Bank 2020 ranking «Doing Business». URL: https://www.me.gov.ua
6. Medynska T., Rushchyshyn N., Ivanova R., Bodnariuk I., Kiyanka I. (2022), Taxation as an Instrument of Stimulation for Business in the Conditions of COVID-19. International Journal of Computer Science and Network Security. VOL. 22. No.1, pp. 602-608.
7. Law of Ukraine (2020), "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Laws of Ukraine on Support of Taxpayers for the Period of Implementing Measures to Prevent the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19)" of March 17, 2020 № 533-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20
8. OECD (2021), Policy Responses to Coronavirus (COVID-19), Paris, OECD Publishing. URL: https://doi.org/10.1787/uk